

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 8566233-08 פקס. 8521527-08
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 6433605-02 פקס. 6433570-02

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל

בנשיאות מנש"ק מורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 656

משכיל לדוד

פרשת ויקרא

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

הדרך לקרבת אלוקים

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". (ויקרא א' א')

איתא במדרש תנחומא "ויקרא אל משה" זה שאמר הפסוק: "ברכו ה' מלאכי גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" (תהילים ק"ג כ'). "ברכו ה' מלאכי" - אלו משה ואהרן שנקראו מלאכים, שנאמר "וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים" רב הונא תני בשם ר' אחא, אלו ישראל שהוא אומר "גיבורי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" שהקדימו עשיה לשמיעה כשאמרו "נעשה ונשמע".

עמדתו ואתבונן מהו באמת הדבר המבדיל בין האדם למלאך. אמנם נכון כי המלאך אינו אוכל ואינו שותה והאדם אוכל ושותה, וכן המלאך אין לו אב ואם ואילו לאדם ישנם הורים. אך נראה כי ההבדל המהותי והעיקרי שביניהם הוא - כי האדם נברא עם יצר הרע כנאמר (איוב י"א י"ב) "עיר פרא אדם יולד". ואילו המלאך מהותו קדושה ותפקידו לשרת ולהלל את בוראו ואין בו יצר הרע.

לכאורה אם כן המלאך חשוב מן האדם, אולם האמת אינה כן. יכול האדם לעלות מעלה מעלה הרבה יותר מדרגת המלאכים. הנביא אומר (זכריה ג' ז') "ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה". שמלאך נקרא בגדר "עומד" ואדם נקרא בגדר "מהלך", לפי שיכול הוא לעלות בסולם התורה והמצוות וזאת על ידי שכושב את יצרו ומתגבר עליו.

המלאכים עם כל גדולתם, קשה עליהם ההסתגלות לעולם הזה האפוף בכל מיני תאוות למיניהן, וכשיורד המלאך למטה - לעולם הזה הוא אינו יכול לעמוד בכל פיתויי היצר הרע, כמו שנאמר (בראשית ו' ב') "ויראו בני האלהים (המלאכים) את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" לפי שבעולם הזה נכנס בהם היצר הרע, ומאידך האדם - על אף שנברא עם יצר הרע יש בו יכולת לעלות ולהסתגל גם לעולם העליון שהוא עולם המלאכים, כמושה רבנו שעלה למרום ואף ניצח את המלאכים ולקח מהם את התורה. אם כן גדולתו של האדם רבה היא מן המלאך כי המלאכים אינם מסוגלים להתמודד עם העולם הזה, ואילו מבני האדם מצויה היכולת להתמודד עם העולם העליון.

וכן ראינו רבים מגדולי עולם שהתהלכו בעולמות העליונים. על רבינו חיים פינטו זיע"א מסופר, כי פעם בשעת תפילת מוסף זכה ועשה עליית נשמה. וכן הבעל שם טוב זיע"א, בנטילת ידיים של סעודה שלישית ידע כי נפטר באותה שעה האור החיים הקדוש, וזאת על ידי עליית נשמה. לפיכך אם מקדש האדם את עצמו וכושב

את יצרו, ומתעלה בתורה ויראת שמים - גדול הוא מן המלאכים שהם עומדים תמיד הכן אך ורק לשרת את בוראם ומוכנים לכל משימה שתוטל עליהם. ואילו האדם הנמצא בעולם הזה, על אף שיש לו פיתויים ותאוות כגון - לשון הרע או זימה וכן גאוה וכבוד וכו', ועם כל זה מוכן הוא לצעוק ולומר "נעשה ונשמע" ורוצה הוא רק את קרבתו של הקב"ה ואינו שת ליבו לדברי היצר הרע, הרי בודאי שמוגיע לדרגה גבוהה אף יותר מן המלאכים, ועליו נאמר "גבוריכם עשי דברו". גיבור גדול הוא נקרא משום שכושב את יצרו הרע. ולכן דימה המדרש את עם ישראל לדרגת המלאכים שכבשו יצרו ואמרו "נעשה ונשמע".

וחשבתי לומר כי זהו הפירוש של הפסוק "ויקרא אל משה". מדוע לא נאמר "ויאמר" או "וידבר"? אלא נראה כי "ויקרא" זו לשון שהכתוב משתמש בה עבור מלאכי השרת, כמו שנאמר "ויקרא זה אל זה ואמר". "ויקרא" - לשון קירבה. "ויקרא" עם הכולל עולה גימטריא "וקרב", או מלשון "קרוב", לומר לך שכשם שלמלאכים יש קירבה חזקה אל הקב"ה, כך משתמש הקב"ה באותה לשון קירבה וקורא למשה רבינו לפי שמחבב אותו וקורא לו בשמו. וקירבתו הרבה של משה רבינו לה' יתברך נובעת ממצוותיו וממעשיו הטובים.

לכן כאשר רצה משה רבנו להתקדש ולהיטהר - עזב אף את אשתו כיון שלא רצה שתהא לו שייכות כלשהי לעולם החומרי, והוא חיפש רק את קרבת ה' בבחינת (תהילים ע"ג כ"ח) "ואני קרבת א-להים לי טוב". ולכן אומר המדרש "ברכו ה' מלאכי" - אלו משה ואהרן שקרבתם אל ה' הייתה למעלה מגדר הרגיל ולא היה להם בעולמם דבר זולת קרבת האלוקים, וזה היה כל חפצם וכל עמלם בזה העולם.

לכן ציווה הקב"ה בפרשת ויקרא על הקרבת הקרבנות, כיון שהקרבות הם אלו המתחזקים את הקירבה בין ישראל לאביהם שבשמים. כפי שמפרש הרמב"ן שעל ידי הקרבן - האדם נותן אל ליבו כי מה שעושים לקרבן היו למעשה צריכים לעשות לו ולשוחטו, לזרוק דמו ולהקטירו על גבי המזבח ועל ידי כך חוזר הוא בתשובה ומתקרב לאבינו שבשמים. ואין לך דבר שמקרב אותנו לבוראנו כמו תורתנו הקדושה, כמו שדרשו חז"ל על הפסוק (ויקרא ז' ל"ז) "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים".

"זאת התורה" - אם מתעסק האדם בתורה, אין צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת, מפני שעיקר מטרת הקרבן כדי להתקרב יותר לאבינו שבשמים וקל וחומר שעל ידי התורה שאדם עוסק בה, מתעלה הוא על ידה ומתקדש, וכך הוא מתקרב להקב"ה יותר ויותר ויהי רצון שנוכה להגיע למעלות אלו.

◀◀ המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ▶▶

פרשת ויקרא ה' ניסן תשע"ג

היולדא דצדיקא

באר שבע	תל אביב	ירושלים	
17:29	17:27	17:12	הדלקת נרות
	18:26	18:24	מוצאי שבת
19:00	19:00	19:04	רבינו תם

- ה - רבי צבי אלימלך מבלאזוב
- ו - רבי אהרן ראטה, מח"ס "טהרת הקודש"
- ז - רבי חיים ב"ר יעקב אבולעפיה, מח"ס "עץ חיים"
- ח - רבי אליהו שפירא, ה"אליהו רבא"
- ט - רבי אריה לוי, רב האסירים
- י - רבי שלום משאש, ראב"ד ירושלים
- יא - רבי משה ב"ר נחמן, הרמב"ן
- יב - שמועה ואחיה, הרוגי לוד

אמרי חכמים

זהירות כאן גוזלים

"והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק"
(ויקרא ה. כג)

מעיון בדברי רבותינו זכרונם ברכה, מסתבר שמצות עשה זו להשיב את הגזילה, אינה פשוטה כלל ועיקר.

החטא עצמו, כך מובא במדרש (רבה קהלת א. לב) בשם רבי יוחנן, הוא הכי שכיח בחטאים: משל לסאה מלאה עונות, מי מקטרג בראש כלם? זה גזל! מתחת להגדרת "גזל", ניתן למנות אין ספור של אפשרויות גזילה. לא נתמקד בכולם כמובן, אך קודם לכן נאיר פרפרת אחת בשמו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל.

מצינו בגמרא (ברכות ו: ע"ג) עוד סוג של "גזלה". אומרים חז"ל: "כל שיועד בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום, יקדים לו שלום... ואם נתן לו ולא החזיר, נקרא גזלן שנאמר 'ואתם בערתם גזלת העני בבתים' (ישעיה ג. יד). ופירש רש"י: "והלא אף גזילת העשיר גזילה היא? אלא גזילת העני שאין לו כלום לגזול ממנו אלא שלא להשיב על שלומו.

וצריך להבין: מדוע אם לא החזיר שלום נקרא גזלן? וכי מה גזל לו?

ביאר זאת רבינו זצ"ל (מחשבת מוסר ח"א - פרשת בשלח): "חז"ל הבינו שכאשר אדם מונע מהזולת מה שהוא צריך לומר לו, זהו גזילה! הוא הדין כשאומר דבר שקר לחברו, הריהו גזול ממנו את האמת! שכן במה שונה הדבר מאי אמירת שלום?

אנחנו מבינים כדבר פשוט שגזל הוא בפרוטה, שהרי פחות מפרוטה זה חצי שיעור... אך מושגי התורה במהותה של גזילה שונים הם.

רואים זאת בפסוקי התורה: שרה אמרה לאברהם חמסי עליך (בראשית טז-ה). כלומר: אתה חומס אותי בזה שאינך מתפלל עלי! כזה דבר נחשב חמס.

הנה כי כן, דורשת התורה מאתנו הנהגות רבות הנובעות מאיסור גזילה - אומר הגרא"מ שך - בהנהגתינו נוכל למצוא מעשים שנחשבים לגזל. גזל היא עבירה שפוסלת לעדות! ואף אם נאמר, בצדק, שאין זה חמור כמו גזל ממש עד כדי לפסול לעדות, אבל עכ"פ הרי רואים שהתורה קוראת לזה גזל, כי התורה מדברת בשפה אחרת ממושגינו, ודורשת מהאדם יותר ממה שהיה אדם מעלה על דעתו לדרוש מעצמו. וכל כך למה? מפני שהתורה מחשיבה את האדם הרבה יותר ממה שהוא מחשיב את עצמו.

מעבר לחלון השכנים

הנה דוגמא אחת, מני רבות, לעוד סוג של איסור גזל: כשמדברים ברחוב בקול רם, ומעירים את השכנים שכבר הלכו לישון, יש סיבה טובה לחשוש מאיסור גזל.

זה אחד מסוגי המעשים שמי שעושה אותם אינו מודע למה שהוא עושה, ואינו מעלה בדעתו שהוא עושה עוול למאן דהוא. ולכשתעיר לו על כך, הוא יתווכח איתך, ואף יתרעם עליך. אבל, המציאות מוכיחה שמדובר באחת העוולות הגדולות הנעשות תחת השמש.

יהודי נכבד, אב לשמונה ילדים סיפר את האפיזודה הבאה:
השעה הייתה שתיים בלילה. רק לפני שלושת רבעי שעה הצלחתי להירדם, לאחר שפעוטי החליטו גם הם שהגיע הזמן לישון. לפתע פתאום נעצרו ליד ביתי כמה אנשים והחלו לדבר בקולי קולות. פתחתי את החלון ובקשתי מהם באדיבות להתרחק מכאן. הם האזינו לבקשתי, וניאותו לעבור למדרכה השנייה. אבל, למען השם, הרי גם שם יש משפחות עם ילדים, והשיחה עלולה לגרום לגזל שינה חמור שתוצאותיו מי יזורנו.

הילדים שלי, ילדי תשב"ר, ילכו מחר לתלמוד תורה כשהם עייפים, לא ילמדו כראוי, והמצב עלול להגיע לידי כך שהמלמד יאלץ לסלקם מהכיתה, ואתם המשוחחים - מי יודע לאיזה התדרדרות גרמתם במו פיהם!

ומה עם האמהות הנזקקות במיוחד לשינה, כדי שתוכלנה להניק את ילדיהן? ומה עם האבות, שלא יוכלו מחר ללמוד בכלל, או לעשות את מלאכתם כראוי?

אך הבה לא נגיע לתסריט כה חמור, גם אם המלמד לא יסלק את הילדים מהכיתה; גם עם לאבנות ולאמהות לא תיוצר כל בעיה מיוחדת, ואולי אפילו הם לא יתעוררו הפעם משנתם: אך מי התיר לאותם אנשים לדבר בטונים כל כך גבוהים בשעה כה מאוחרת לאחר חצות? האמנם לית דין ולית דין?

התופעות הללו חוזרות ונשנות על עצמן בסיטואציות שונות. כשחוזרים משמחה משפחתית בשעה אחת או שתיים, ובני המשפחה מחליטים לשתף את השכנים בחוויות המשותפות. זה יכול לקרות כשחוזרים מההורים לאחר סעודת ליל שבת, והילדים משתובבים ומרימים רעש. זה יכול לקרות גם כשיוצאים עם החברותא מבית המדרש לאחר לימוד מהנה ופורה שנמשך שעות ארוכות, ובדיוק אז מוצא לו היצר הרע מקום להתגדר בו, ומכשיל את הצמד חמד הזה בכך שהוא מעביר בהם רצון לשוחח על דא ועל הא, והם עושים זאת דוקא ליד חלון של משפחה השקועה בשנת ישרים (עלינו לשבח").

יעסוק בצרכי ציבור

אחת השאלות שעולות לעיתים קרובות על שולחנם של גדולי הפוסקים, היא כיצד אפשר לכפר על עוון "גזל", אם אינך זוכר את האנשים שמהם גזלת?

בספר "טובך יביעו" מייעץ הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, שהשב בתשובה ומעוניין לכפר על עוון גזל, שישתדל לתרום לצרכי ציבור.

הרב מביא סיפור מדהים שהתרחש במירון, שהוא עצמו היה עד לו:

ליד ציון הרשב"י במירון, התקין מאן דהוא ספסלים נוחים לשיבה. לפני כמה שנים, כשביקרתי באתרא קדישא מירון, ראיתי יהודי שנשכב לנוח על אחד הספסלים, וכאשר הוא קם הוציא מפיו משפט בסגנון "הו, כמה טוב היה לנוח על הספסלים הללו".

לאחר מכן התברר שאותו אדם שהציב את הספסלים - חטא לאותו יהודי שנח עליהם, ומאחר שנהנה ממעשה ידיו נחשב הדבר כאילו התכפר החטא ונעלם החטא.

וכך הוא הדבר לענין השבת גזל: אם יעסוק בצרכי ציבור ויתרום דברים שהציבור זקוק להם, וגם יתפלל להקב"ה שייטיע בעדו שאלה שחטא נגדם ימחלו לו, הרי שעל ידי כך הוא יזכה לכפרת פשע ולסליחת עוון.

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "עם זו יצרתי לי". (ישעיה מג.)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על המלך אחז שסגר דלתות בית ה' וביטל את עבודות בית המקדש, שהוא מענין הפרשה בה מדובר על דיני עבודת הקרבנות.

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

מקום לכף זכות

השומע רכילות על חברו, אף שהתברר לו שהדבר עצמו אמת, אם יש מקום לדונו לכף זכות ולא עשה כן, אלא דנו לכף חובה שהתכוין לגנותו או להרע לו, הרי דינו כעובר על איסור קבלת רכילות.

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חגיגה פינטו שליט"א

מן האוצר

**"אדם כי יקריב מכס
קרבתו לה' מן הבהמה
מן הבקר ומן הצאן
תקריבו את קרבנכם"**
(ויקרא א. ב.)

אמרו רבותינו ז"ל (תנחומא צו ד) "למה מתחילים התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא? מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשיו, ואינם יודעים מהו טעם חטא ועון, לפיכך אמר הקב"ה שיהומתחילין תחלה בסדר הקרבנות, יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים, לפיכך אני מעלה עליהם כאילו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות."

והודיעך, שאף על פי שחבר בית המקדש, ואין קרבן נוהג, אילולא התינוקות שקורין בסדר הקרבנות, לא היה העולם עומד.

מכאן אתה למד, שפרשיות קרבנות גופי תורה תלוין בה, ועל ידיהן יש

יבואו טהורים ויעסקו בטהרות

להן לישראל תקומה בגלויות, שהרי אף בזמן שאין בית המקדש קיים ואין קרבנות נקרבין לפניו, מכל מקום, על ידי שישראל עוסקין בסדר קרבנות, מעלה עליהם המקום כאילו היו עומדים ומקריבים לפניו קרבנות, והוא מכפר עליהם.

כענין שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות קי, א) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. לפיכך תיקנו קדמונינו ז"ל שיהיו התינוקות מתחילים ללמוד בפרשת קרבנות תחלה, כדי להרגילם בדבר מקטנותם. ויהיו יודעים שבשעה שהאדם חוטא בזמן הזה, ואין בידו להקריב קרבן, שהרי אין בית המקדש קיים, מכל מקום על ידי שיעסקו בתורה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב קרבן.

הלכך פתח פרשה זו בויקרא, חלק את התיבה וקרא אותה כך "וי קרא". "וי" עולה בגימטריא עם הכולל כמנין "טוב" ואין טוב אלא הקב"ה שנאמר (תהלים לד, ט) "טעמו וראו כי טוב ד". ואין טוב אלא תורה (ברכות ה.). "קרא" עולה בגימטריא עם הכולל כמנין "קרב", מגיד שעל ידי תלמוד תורה האדם מתקרב לקונו.

"ויקרא אל משה" (א.א.)

הטעים רבינו חיים ויטאל זיע"א, את האל"ף זעירא שבויקרא: רמז למה שמובא בזוה"ק (ח"ב,נח,א), שכשחטאו ישראל בעגל ניטל ממשה רבינו אלף חלקים מזיו פניו.

ולזה רומז האל"ף זעירא - לומר שנתקטן הודו באלף.

בדרך אחרת ביאר בספר כלי יקר:

האות אל"ף שב"ויקרא" זעירא, באה להורות;כשם שהאות אל"ף היא ראש לכל האותיות, כן פרשת ויקרא היא הפרשה הראשונה לקטנים ללמוד.

"אדם כי יקריב מכס קרבנו לה'" (א. ב.)

כשהאדם רוצה להקריב קרבן, הרי קודם כל עליו להקריב את עצמו, להשפיל את רוחו ונפשו, ואז יהיה הקרבן לרצון לפני ה'. ואולם, אם יביא האדם קרבן על ידי פעולה חיצונית גרידא, ולבו בל עצמו ורוחו אינה שפלה, הרי אז הקרבן שהקריב לא יהיה לרצון.

לכן, מבאר הש"ך, אומר הכתוב: "אדם כי יקריב מכס" - שמשפיל רוחו ונפשו וכאילו מקריב עצמו, הרי אז "קרבן לה'", הקרבן רצוי לפני ה'. אך אם "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו" - את קרבנכם, כי לא לרצון יהיה.

"אדם כי יקריב מכס" (א. ב.)

יסוד בעבודת התפילה, דורש בעל השולחן ערוך בהלכות התפילה (או"ח צח,ד):

"התפילה היא במקום קרבן, ולכן צריך שתהא דוגמת הקרבן בכונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעומד דומיאדעבודה. וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע לשחיטתו ומתן דמיו. ושלא יחוץ דבר בינו לקיר, דומיאדקרבן שהחציצה פוסלת בינו לכלי."

"וראו שיהיה לו מלבושים נאים מיוחדים לתפילה, כמו בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה."

"כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממתו אשה"

לה" (ב.יא.)

בענין הרחקת הדבש, מביא ספר החינוך (מצוה קיז) שהוא נאמר אל הילדים הרכים כדי לייסרם, שהוא סיבה לדמיון שימעט

מן המעיין

האדם מלרדוף אחר המאכלים המתוקים לחכו כמנהג הזוללים והסובאים ימשכו לעולם אחר כל מתוק.

ולא יתן לבו כי אם אל המאכלים המועילים לגופו וצריכים למחיייתו ושומרים בריאות איבריו, ולזה ראוי לכל בעל שכל לכון במזונו ושתייתו, לא לכוונת הנאת מישוש הגרון.

"על כל קרבנך תקריב"

מלח"ה" (ב. יג.)

הנהגה מעשית ניתן למצוא בדברי רבותינו בעלי התוספות (ברכות מו.) המציינים את מנהגו של רבי מנחם שהיה מדקדק מאוד להביא מלח על השולחן, כדאיתא במדרש כשישראל יושבין על השולחן וממתינים זה את זה עד שיטלו ידיהם, והן בלא מצות, השטן מקטרג עליהם, ו'ברית מלח' מגין עליהם.

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"נפש כי תחטא בשגגה" (ד. ב.)

נפש - אמרו רבותינו ז"ל (תו"כקצא) לרבות גרים, ואם לכלול נשים היה לו לומר אדם כי יחטא, כי אדם כולל זכר ונקבה, דכתיב (בראשית ה ב) "ויקרא את שמם אדם".

ובדרך רמז יכוין כי לצד שנפש של אדם רשע היא נחסרת לצד מעשה הרע, באמצעות העון במזיד, ולזה יקרא הרשע בחייו מת, דכתיב (יחזקאל יח לב) "במות המת", כי אין לו נפש. והוא גם כן אומרו (משלי כג ב), אם בעל נפש אתה."

והודיעו הכתוב כי תחסר הנפש גם בחטא השוגג, האמת שלא תחסר כולה אלא מקצתה, ולצד מחסור כזה הוא אשר אמר ה' כי יביא קרבן, ובוה תתקרב הנפש לשורשה ויאיר אורה כבתחילה. אבל במזיד שתחסר כולה, לא יועיל תקנת הקרבן, כי אין נפש במציאות לקרבה עד אשר ישבו ויעבור עליו יום הכיפורים ויחיה, על דרך אומרו (יחזקאל יח לב) "והשיבו וחייו".

מסילות ישרים

מסילות לערכים ולמידות טובות

הוא לא הניח לאחרים שישרתו אותו. "בבית, מספרים בניו שיחי, הוא עשה את הכל חוץ מלשפוך את פח האשפה מחוץ לדלת, הוא עשה ספונג'ה, בעצם הוא עשה את הכל, לא היה דבר שהוא לא ידע לעשות. גם בתקופת מחלתו שממנה לא קם, בערב פסח כשהוא גנח מכאבים נוראיים - הוא התיישב במטבח ובדק אורז לכבוד החג".

כשניסו להניא אותו מכך אמר להם הרב יגן בפשטות: "זה לא חכמה שבגלל שאני רב, אני לא אעזור בבית. באים לכאן הרבה אורחים והכל נופל על הכתפיים של אמא. צריך לעזור לה". כך בפשטות מופלאה.

לא לדחות צלחת

על הגאון רבי צבי יהודה אולשונוג זצ"ל (גיסו של הגאון רבי שמעון שקאף, ר"מ בישיבת גרודנא), מסופר שפעם הוא הבחין בבחור בן תורה הטועם מן המנה שהונחה לפניו, והבחור עיקם את אפו והסיט את הצלחת לצדדיו.

פנה הרב אל הבחור ואמר לו: לא טוב הדבר אשר אתה עושה בני, כך אין מתנהגים עם אוכל. גם אני בצעירותי נהגתי כמוך, אך בשל מקרה שאירע לי, שיניתי ותיקנתי את התנהגותי.

ומעשה שהיה כך היה: בימי עלומי למדתי בישיבת טלז. כמנהג הימים ההם לא קיבלנו את ארוחותינו בפנימייה של הישיבה, אלא סעדנו 'ימים' בבתים שונים. אני נשלחתי לאכול בביתה של אלמנה צדקת זקנה, שחרף עונייה ביקשה אף היא לזכות במצוה הגדולה של החזקת בן תורה.

באחד הימים לאחר הארוחה, הגיע לאזני קול בכי, נבהלתי מאד והחילותי לחפש מיהו הבוכה. לתדהמתי גליתי את מארחת הזקנה כשהיא יושבת בפנינת המטבח ובוכה.

מה קרה? - שאלתי. בתחילה סירבה לענות לי, אך לאחר הפצרות חוזרות ונשנות, הפטירה: איככה לא אבכה, אם לאחר מאמצי והשתדלותי הרבה להגיש לך ארוחה מהנה, דחית את הצלחת מעליך?

לבי נשבר בקרבי, גם בעיני נקוו דמעות. סלחי לי - התחננתי, לא ידעתי עד כמה הכאבתי לך. לא אחזור שנית על מעשים כאלה. מני אז הפטיר רבי צבי יהודה, קיימתי את הבטחתי.

אשתי היתה מתפארת תמיד בפני חברותיה, כי אף פעם לא קרה שרבי צבי יהודה לא יסיים את הארוחות שהכנתי לו...

בזכות האשה

"בזכותך, כך אמר פעם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד לאשתו, אזכה גם אני לגן עדן".

והוא הטעים את דבריו ואמר לה: אם תשאל אותי כיצד? אומר לך. כשתבואי לפני בית דין של מעלה, ישאלו אותך איזה מעשים טובים עשית בימי חלדך עלי אדמות? ואת בודאי תשיבי: הייתי עזר לבעלי התלמיד חכם.

וכשיטענו כנגדך: הגם זה נקרא תלמיד חכם? תטעני: אני אשה תמימה ופשוטה, כלום ידעתי לקבוע מה זה תלמיד חכם ומה לא? אני שמעתי מה הבריות אומרות עליו, ובתור שכזה שירתתי וכיבדתי אותו.

ואז ברור שיקבלו את טענותיך ויפסקו לך גן עדן.

ואילו אני יוסף חיים, מה אוכל להצטדק? כלום אני יכול להיות בגדר תלמיד חכם?

ואז שוב תבואי בטענות: איזה גן עדן זה כשבעלי מתייסר בגיהנם?

הוא אשר אמרתי: בזכותך אזכה גם אני לגן עדן...

רעיון מרכזי בהכרת נפש האדם וביחסי המטיב - הנותן אל מול המקבל, משרטט המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבא זצ"ל, בספרו "עלי שור", וכך הוא כותב:

"ככל אשר היחס בין בני אדם יותר קרוב, יותר מתקשים בהכרת טוב הדדית. כל כך מתרגלים בקבלת הטובות עד שבמשך הזמן כל אחד חושב כי השני מחויב בהטבותיו, ואם פעם הוא יחסיר משהו הוא נתבע על זה על שלא מילא את חובו".

התהליך הזה, לדעתו, מעכיר את היחסים "במיוחד זהו שלילי בשלום בית. הלא הבית הוא מקום של חסד הדדי תמידי בין בני הזוג. האיש טורח ויגע להביא פרנסה לבית: אם הוא לומד תורה, הוא טורח ויגע להביא פרנסה רוחנית לבית. האשה מטופלת בגידול הילדים ובהנהגת הבית: אם היא עובדת כדי להביא פרנסה לבית, טירחה ויגיעה כפולה מוטלת עליה. ויש להבהיר בברור, כי אין האשה חייבת לפרנס את הבית, החיוב מוטל על הבעל, וכך הוא כתב לה בכתובתה: 'אנא אפלא ואיזון'. אם האשה מקבלת על עצמה את העול של פרנסת הבית מאהבת התורה, כדי שבעלה יוכל ללמוד בלי הפרעה, מה מאד מגיעה לה הכרת הטוב בעד מסירות נפשה!"

"יש על שני בני הזוג לדעת, כי האהבה והשלום בביתם תלויים בזה, שכל אחד מהם לא נלאה מלהכיר טובת השני ולהביע זאת בפה ובמעשה. הוא אשר מצינו שהמלאכים שאלו את אברהם אבינו ע"ה 'איה שרה אשתך' כדי לחבבה על בעלה, כי אז תתחדש לו ההכרה ש'הנה באוהל - צנועה היא'. מכאן, שחיוב זה צריך להימשך עד זקנה ושיבה ובגדול שבגדולים, ודי לבני הזוג בהערה זו.

על ה"סבא מקלם" זצ"ל מסופר שבילי שבתות, כשהיה שב מתפילת ערבית, היה נוהג לשהות זמן מה על יד פתח הבית, ולהתבונן בהערכה על כל הכנות השבת שערכו לכבודו.

התבוננות מעמיקה ומכובדת שלח במבטו על השולחן וכליו הנאים ועל מיני המטעמים והמעדנים, וכל זאת בכדי לא להיות כפוי טובה לאשתו שטרחה כה הרבה בשבילו, ולהכיר את חסדה עמו.

צריך לעזור לאמא

לזוגות רבים הביא הגה"צ רבי ניסים יגן זצ"ל את האור והשלום בבית, בפעילות חובקת עולם. אך כל זאת לא לפני שהוא עצמו היה מקיים בפועל את מה שדרש משומעי לקחו; לשאת בעול עם הרעייה. ובמשפט אחד ניתן לסכם ולומר שהוא היה "נאה דורש ונאה מקיים".

ברשימות שנלקטו מעלי ספר הזכרון לכבודו, מובא: לא אחת הבחינה אשתו הרבנית שתחי, כשהשכימה בשעות הבוקר ונוכחה לדעת שהיכורים שהיו עמוסים אמש מארוחת הערב, ריקים ושוממים והרצפה הודחה למשעי. החשד נפל מיד על 'אבא'. וזאת למרות השעה המאוחרת שבה הוא שב מההרצאה לאחר יום פעילות מפרך בישיבה, בחוגי בית, בקיום חסדים טובים לעמו ישראל והרצאות תורניות שנמשכו עד השעות הקטנות של הלילה.

הנהגתו בבית היתה מופלאה ביותר. חרף מעמדו הרם וגדלותו בתורה,

מגיד השיעור
הרב אליהו מאיר

בית הכנסת פניני דוד
רחוב בית וגן 8 ירושלים
שעה: 20:00

